

sudova. Iziskivala je široka i različita znanja, kritičnost i osećanje mere u kretanju kroz splet problema i mišljenja vezanih za tretirano građu. Sve te osobine autor je pokazao u visokom stepenu. Knjiga je vanredno dokumentovana i kad se bavi jezikom i kad se bavi njegovom stvarnom pozadinom. Leksikografski nije preopterećena iako navodi za proučavanje речи sve najvažnije potvrde i podatke, među kojim se ističu epigrafski pomeni često ostali van glavnih priručnika. U podjednakoј мери, Истраживања о најстаријим семитским позајмицама у грчком биће неопходна при раду на свим трима странама класичних студија; филологији, историји и археологији.

C. Душанић, Београд.

MARCEL DETIENNE, *Les maîtres de vérité dans la Grèce archaïque*, Paris, François Maspero éditeur, 1967. Str. XII + 160.

Nobena beseda ni imela za Grke takšne magične sile kot ἀλήθεια. Sla po razkritju Aletheje peha radovedne mornarje v bližino pogubnih Siren, ista sla peha Sofoklovega kralja Oidipa v neizbežno katastrofo; in morda je to fanatično željo po razkritju resnice najlepše izrazil ravno Sofokles skozi usta Dejanere (Trach. 453 — 459):

Povej mi vso resnico! Svobodnemu
človeku res ne gre, da bi lagal.
Ne boš uspel, da bi mi kaj prikril:
od drugih zvem, ki si jim ti povedal.
Če se mi kaj bojiš povedati,
ne delaš prav! Zakaj edina muka
je strah, da ne bi zvedela resnice.
A vedeti — je to kaj strašnega?

Sicer pa je že sam obstoj grške filozofije in znanstvene misli en sam fenomenalen dokaz centralnega mesta, ki ga je ta beseda zavzemala v grškem življenju.

Toda — kot duhovito ugotavlja M. Detienne v uvodu k svoji knjigi — Aletheja ni skočila v polni bojni opremi iz filozofskih možganov; ko se v vsem svojem sijaju pojavi v proemiju k Parmenidovi filozofski pesnitvi, ima za sabo že dolgo zgodovino. In prav to zgodovino, ali točnje, mitično prazgodovino Aletheje zasleduje pisec v svoji razpravi.

Aletheja v mitični dobi ni splošna last, ampak nekakšen monopol, ki ga imajo v zakupu pesniki, svečeniki in kralji-sodniki. Med temi „učitelji resnice“ prihaja lahko do zavezništev, lahko pa tudi do konfliktov. Pisec nakazuje štiri možne situacije: kralj je v isti osebi tudi svečenik; svečenik je v isti osebi tudi kralj; svečenik je v kraljevi službi; svečenik je v opoziciji do kralja. Ta razčlenitev, ki je nakazana lev bežni opombi (op. na str. 50), bi nedvomno zaslužila obširnejšo utemeljitev, saj je ravno tu dana osnova za razumevanje kristalizacijskih procesov, po katerih se je Aletheja postopoma osvobajala vezanosti na določeni družbeni sloj in se borila za svojo avtonomijo.

Aletheja v tej fazi še ni „resnica“, ampak le nasprotje in dopolnilo pozabe (λήθη), družica spomina, slovesa in slave. Avtor stavlja Alethejo v isto rubriko kot spomin, svetlobo in slavo, Lethe pa v isto rubriko kot molk, temo in sramoto (tabela na str. 25). Tu bi lahko avtor svoja izvajanja nekoliko modifical: pesniški spomin že prinaša samo slave, ampak lahko tudi sramoto; izpoved v tem smislu zasledimo ne v Odiseji 24, 199—202:

(Penelope) ni ko Tindárea hči zagrešila grozotnega dela,
druga zakonskega ubila! O ti bo pesem odurna
pela prihodnjim rodovom in slab pripravila slóves
nežnemu spolu žená, celo plemenitim in dobrim.

(Prevod A. Sovreta)

Občutek fragmentarnosti zbuja poglavje o procesu laicizacije (morda b bolj ustrežal terminus „demitizacije“). Avtor sicer pravilno ugotavlja, da prehod od mitičnega k racionalnemu mišljenju ni bil zgodovinski čudež in tudi ne postopno precejanje mitične miselnosti v filozofsko pojmovanje, da so marveč ta proces pogojevale institucionalne spremembe političnega in pravnega značaja. Vendar avtor ta proces le nekoliko preveč enostransko ponazarja zgolj ob funkciji vojaških posvetovanj v tedanji družbeni ureditvi. Isti proces bi se dalo ponazoriti tudi ob številnih drugih dejavnostih, npr. ob nastanku zgodovinopisja, ki je polagoma izpodrinilo mitos kot najstarejšo obliko zgodovinske zavesti. Historiografija kot lačna veda je prezvela funkcijo ospominjevanja in proslavljanja, kioje poprej imela poezija oz. mitos; to je lepo razvidno npr. iz uvoda v Herodotovo zgodovino (I 1): μήτε τὰ γενόμενα ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά... ἀκλεέα γένηται.

Proces laicizacije je tesno povezan s procesom razvrednotenja (démonétisation) Aletheje, čigar poglavitni predstavnik je Simonides. Ta je zavrgel staro koncepcijo pesnika kot svečenika Muz in profaniral ta dotlej svečeniški poklic s pesnikovanjem za denar; po drugi strani je namesto Aletheje razglašal Apate kot osnovno nalogo poezije: poezija ni poezija, če ji ni primešano malo laži, če poslušalca ne prevara in ne učara. In kakor na eni strani pri Simonidu in pri sofistih prevlada Apate kot osnovni princip besedne umetnosti, tako zadobi na drugi strani Aletheja absolutni pomen v spekulativni filozofiji, ki jo uvaja Parmenides.

Takšen je v grobih potezah miselni tok Detiennovih izvajanj. Avtor nas vseskozi preseneča z bogastvom svoje erudicije, ki išče paralel antičnim miselnim tokovom tudi v mentaliteti starih orientalskih svetov in sodobnih primitivnih plemen; preseneča s suverenim poznavanjem strokovne literature, ne samo s področja klasične filologije¹, marveč tudi s področja strukturalne lingvistike, psihologije in sociologije; preseneča nas s prozorno jasno argumentacijo in z bleščečo in sugestivno silo besede, ki bralca fascinira s psihagogijo v najboljšem pomenu besede. Predvsem pa nas preseneča s tankim posluhom za družbene procese in njihove odmeve v filozofskih tokovih, iz česar je tudi vzniknila osnovna teza dela, da namreč Aletheja prvotno ni neka absolutna danost, ampak rezultat družbenih silnic in orodje vladajočih slojev oziroma pozneje tudi orodje opozicije v boju proti tem slojem. Detiennova študija osvetljuje zametke grške spoznavne teorije z novega, doslej vse premalo upoštevanega zornega kota.

K. Gantar, Ljubljana.

Proceedings of the Cambridge Colloquium on MYCENAEAN STUDIES, Edited by L. R. Palmer and John Chadwick. Cambridge, at the University Press 1966; 8^o, стр. VIII + 310. Цена 84 англ. шиллинга.

— Материјалот во оваа документарна публикација од IV-от колоквиј на микенските студии, одржан во Кембриџ (Велика Британија) од 8.—12. април 1965., е распореден вака: зад уводниот лист (стр. I—II) се наоѓа една фотографија на учесниците на колоквијот; стр. III е главната насловна страна а следната (IV) ги содржи податоците за книгата, каде е отпечатена и кој е издавачот;

¹ Kljub veliki izcrpnosti in ažurnosti pri citiranju literature pa le pogrešamo navedbo nekaterih del. Tako npr. se ime Heideggerja pojavi šele v post-scriptumu, in še tam le v obliki splošnega pridevnika (catégorie „heideggerienne“), čeprav je očitno, da je Detiennovo tolmačenje Aletheje kot nasprotja Lethe (p. 24—25) zelo blizu Heideggerjevemu pojmovanju Aletheje kot „Unverborghenheit“. Prav tako bi bilo treba med kritiki te Heideggerjeve teorije upoštevati P. Friedländerja. Ob Parmenidovem enačenju Bitja in Enega (p. 140) bi pričakovali omembo ustreznih mest iz razprave H. J. Krämerja, Arete bei Platon und Aristoteles (Abh. Akad. Heidelberg, Phil.—hist. Kl. 1959, 6). Za razumevanja Parmenidovega pojma Doxa (p. 138 s.) je važna razlaga, ki jo je dal R. Falus (Parmenides—Interpretationen, Acta antiqua 8, 1960, 267—294).